تبادل علمودانش در آن گردهم جمع می آم

بیان عشرو دانس در آن دردهم جمع می مدید. زمیندهای پیدایش این کتابخانه و مرکز علمی و پژوهشی به زمان منصور خلیفه عباسی عصر مأمون عباسی شاهد هستیم. بیتالحکمه کدر حقیقت یک صرور گفتمان عمومی ونیز

دارای آثار ارز شمندی به زبان های یونانی، پهلوی، کاری ادارار سمندی به رمانی های یونامی پهتوی، سریانی، هندی و قبطی بود، به یکی از غنی ترین و تخصصی تریب کتابخانه های آن روز دنیای اسلام بدل شد. با حضور دانشمندان و مترجمان

متبحري همجون يوحنا بن ماسويه و حنين بن اسحاق ودانشمندان ودانشدوستان برجستهای همچون خاندان ایرانی فرزندان موسی بن شاکر

مهمترین کتابخانههای دنیای اسلام می توان از کتابخانه جامع حلب، جامع نیشابور، کتابخانه تاجالملک در مسجد جامع اصفهان، کتابخانه

ىتالحكمـــه به نيض تينده . دنیای آن روز بدل شـد. به غیر از بیتالحکمه از

و فرزندان نوبخت،

گزارش کوتاہ

۴۰هزار خانواده بیسرپرست زندانیان هيچ حمايتي نمي شوند

طرح نو–سارا شمیرانی انجمن حمایت از زندانی ها سال ۱۳۲۰ بود که تشکیل شد. درست زمانی کـه آگاهی مردم درباره نهادهای مدنی به نصف امروز هم نمی رسید. همان زمان عدهای کنار هم جمع شدندو هم و غم خود را برای خانوادمهای زندانیان گذاشتند. آنها عقیده داشتند که خانواده م هیچ نقشی در جرمی که یکی از اعضای آن مرتکب شــده، ندارد. یک قاتــل زنجیر های کــه در زندان انتظار می کشد تا حکمش اجرایی شود، خانوادهای دارد که ممکن است در بدترین شــرایط و بدون سرپرســت زندگی کنند و در تمــام مدتی هم که مرپر مساور می افتاده روحشان از ماجرا بی خبر قتل ها اتفاق می افتاده روحشان از ماجرا بی خبر بوده باشند. به همین دلیل هم از همان اول حساب از خانوادهها از زندانیان جدا میشود و انجمن روز به روز گسترش پیدامی کندو درنهایت درسال ۱۳۶۰

بهعنوان يک موسسه عامالمنفعه به ثبت مي ر سد. محسن نصیری مسئولیت انجمن حمایت از زندانی های مرکز را بر عهده دارد. با او که حرف ، تأکید زیادی دارد که باید نگاهها ن به زندانی ها تغییر کند. او معتقد است همه آنهایی

خانوادههای نیازمند دارند. همین فقر و نیازمندی هم باعث شده تا خیلی از جرمها به وقوع بپیوندند. بنابراین نمی توانیم منکر شویم که فقر چیزی جدا از جرم است. انگار قرار بود تاهمیشه فقر و جرم علت و معلول هم باشند. خانوادهای زندانیان باید تأمین شوند و صدالبته نیاز است تا خود زندانی هم مورد حمایت باشد. شخصیت زندانی باید بازسازی شود و بعد از آزادی از زندان باید برایش کار فراهم شود تا دوباره دســت به اعمال مجرمانه نزد.» این دغدغهای است که در تمام این سال هاوجود داشته و تلاش شده تا نگاهها نسبت به نیازمندان زندانی فب كند

۲۵ هزار خانواده را تحت پوشــش قرار داده است. در حالی که صدهزار خانــواده نیازمند زندانیان در کشور وجود دارد. در این سال ها با تفاهمنامه ای که بین سازمان زندان ها و کمیت امداد منعقد شـده، ۳۲هزار خانواده هم تحت پوشـش این

که در زندان هســتند قاتلان بالفطره نبودند هم به فُیلـم دهلیز اشـاره میکنـد و مُیگوید: دهلیز بهترین فیلمی بود که در این سالها برای زندانیان ساخته شد مردم باید بدانند که خیلی از زندانیان به اندازه معلمی که در فیلم بود، محترم هســــتند. یک اتفاق، از دســـت دادن کنترل برای چند ثانیه، خشــمی که در لحظــه همه وجودت ر ایر میکند، میتیه نه در نعط همه وجودت را پر میکند، میتواند فاجعـهای به بار بیاورد که هرگز فکرش را نمی کنی، همین میشـود که سر از زندان درمی آوری و در گیر ماجراهایی میشوی که هر کدام می تواند اوضاع را بدتر کند. مردی که مردی که به زندان می افتد خانوادهاش را تنها می گذارد. این تفاق باعث می شود تا زن، سر پر ست خانوار شود. درواقع با بالا رفتن تعــداد زندانيان مرد، به همان اندازه تعداد زنان سرپرست خانـــوار هم افزایش پیدا میکند و این معضل خود مشکلات دیگری را به همراه دارد که نظام اجتماعی جامعه را برهم

میزند. ۷۳ ســال، زمان زیادی اســت برای این که یک انجمن سـرپا باشـدو در تمـام این سـالها هم گسـترش پیدا کند.انجمنی کـه مخالف هم کم برس پید محمد میکنی ک محمد می ایر نداشته و به همان اندازه که خیرین آن را حمایت کردهاند کسانی هم بودند که اعتقاد داشتند زندانی به دلیل اشتباهی که کرده نیاز به حمایت ندارد. این عقیدہ زمانسی پررنگ تر میشود کہ انج حمایت از زندانی ها روی جرایم عمد تمرکز کرده و مسائلی مثل مهریه، دیه و جرایے غیرعمد از حیطه مسئولیتهایش خارج است. نصیری از این واکنش ها گلایه دارد و می گوید جوانی که به دلیل ضرب و شتم در زندان است و دوره محکومیت را هم سمپری کرده به حمایت نیاز دارد. هیچ کس

خود فرد کمک کردهایم و همُ توانستهایم جوانی را به جامعه بر گردانیم که شاید بعدها بتواند کارهای مهمی در جامعــه انجام دهد. چــرا نباًید انجُمن مهمی در جمعت مجم معمد چسرا مید انجمنی وجود داشته باشد که در این مسائل ورود کند؟ در کل کشور تقریبا ۷۰درصد از کل زندانیان،

سیبر سد. انجمن حمایت از زندانی ها با این که سال های زیادی در این زمینه فعالیت کرده تا به امروز تنها سازمان هستُند و هنُوز ۴۰ هزار خانواده ه

که با وجود نیــاز به حمایت، تحــت حمایت ه نندانجمسن حمايست از زندانىها کمکهای خود را به چند دسته تقسیم کرده است. اولين نوع كمك ها پرداخت مستمري به هر کدام از اعضای خانوادههای زندانیان است که سن ۱۹۰۰ تا ۱۵۰ هزار تومان به هر نفر کمک می شــود. کمک هزینه تحصیلی به فرزندان زندانیان هم یکی

دیگراز خدماتاست و بعد هم کمک هزینه درمان که به خانوادها تعلق میگیرد. برخی کمکهای غير نقدى هم به مناسبتهاى مختلف به خانوادمها می شود. پیگیری قضایی و ارایه مشاوره و کمک به زندانی هااز دیگر خدماتی است که انجمن حمایت زُ زندانی هاًانجام میدهد.

. ی. ای در ای ----نجمن بودجه دولتی نــدارد. البته کمکهایی ا بنجم پونچه دونیی سارد ابنیه نمیدهایی از سمت دولت می شود اما به اندازهای نیست که بنوان خانوادههای بیشـــزی را تحت پوشش قرار داد. این ازه هزینه کرده است. ۵میلیون را خبرین کمک کرداند و باقی از طریق اشــخاص عقوقی و فعالیت هـای خود انجمن هزینه شــده اسـت. نصیری درباره میزان مشــار کت مردم می گوید: اتجربه نشبان داده هر جاما فراخبوان دادیم و از . . . مردم خواســتیم که با ما همراه شــوند، استقبال باورنکردنی بوده. اگر امروز انجمن مهجور اســت . رز از ای رحمه بر سرور دیسی مهبور سطح یا دیدگاه مثبتی نسبت به زندانیان وجود ندارد قصور از ماست که باعث شــده تا دیدگاه روشنی دراينباره وجود نداشــته باشــد. درحال حاضر و به دلیل همین بی توجهی نسبت بـه زندانیها و خانوادههایشــان، ۲۹در صــد زندانیــان پس از آزادی دوبــاره مر تکب جرم می شــوند و به زندان برمی گردند. این آمار یک زمانــی ۲/ ۲ درصد بود برمی برخشانی، سر یه رسی کار بی رسی از زندان و حمایت بر صورت می گرفت. ایس مسئولیت اجتماعی برعهده همه است تا بر گشت به زندان به حداقل د. هم دولتمردان و هم خيرين اين مسئوليت بداحسـاس كنند و اجازه ندهند كه زندانيان , ابايد احس وُ خانوادههایشـان بهعنوان موجودات اضافی در . جامعه ديده شوند.

طرح نو| پروفسور روبرت رو گرز متخم ا **سرع او** برودسور روبرت رو در منخصص عم روانشناسی و یکی از روانشناسان دانشگاه آکسفورد می گوید مشــکل از یک هورمون اســت که باعث می شود بیشتر درباره دیگران قضاوت کنیم، یعنی

جامعهمدنى

میسود بیستر ترباره دیتران عطوب سیم یعنی یک عامل بیولوژیک عامل پیست داوری ما درباره دیگران است عضی دیگر هم میگویند مشکل از فرهنگ ماست که بدون قضاوت درباره دیگران نمی توانیم زندگسی کنیم. داستان ها و فیلمهای زیادی هم دربارماش ساخته و دیدهایم، وقتی یک نفر قضاوت می شــود، نه تنها روابــط اجتماعی اش دستخوش آن مسأله قرار می گیرد که حتی گاهی هزینههای دیگری چون زندگی هم پیش میآیدو درنهایت با روشن شدن موضوع قضاوتکنندگان يشيمان مے شوند همه اينهار اديده ايم ومے دانيم اما چقدراز روابط اجتماعی و شهروندی مادر این روزها ازقضاوتنشأتمی گیرند؟

.. با حا افتادہ اس

ن را به حوزههای دیگر مثلا

نهادهاو گروُههاوانجمنهاهم مرتبط میداند: «خیلیوقتها

بیش آمدہ در مورد افرادی که

یت عضو گروه خاصی هستند یا هـواداران یک تیـم، قضاوت

یک شیهروند در این یاره می گوید:«در فرهنگ جاافتاده است که قبل از هر ارتباطی بادیگران در ذهنمان آنها راقضاوت كنيم. همين هم باعث می شود که خیلی وقت ها نسبت به کاری که انجام مى دھند يا حرفي كُه آدم هامي زنند سوءظن داشته باشيم وبه كسى اعتماد نكنيم. چون فكر مى كنيم همان طور كه ما در فكرمان رفتار آنها راقضاوت میکنیم اُنهاهم همین طور هستند. گاهی هم مانع میشـود که خودمان باشیم.» ٦ ین زن ۳۲ساله قضاوت کردن وقتى فرددر پس ذهن خود ا فقط كار افراد نمىداند بلكه

درباره عقاید، افکارورفتار دیگران قضاوت داردو آنهارا دستەبندىمىكندوسيامو سفيدمىييند،دراينھراس همبهسرمىبردكهديگران ازرفتارهاوگفتههایاوچه برداشتىخواهندداشت ميزى كەافرادراھر چەبىشتر بیری عدادر، در مرچه بیسه در خودمحصور می کندو امکان ایجادروابط اجتماعی وشهروندیرابدون نگرانی از آنها می گیرد

> دیگر که بامن موافق بودهاند.» صدماتی که این نوع از برچسب زدن با آگاهی در مورد دیگران بر جامعه وارد میکند، فاصله گرفتن بیشتر مردم از یکدیگر است. دیگر کسی به سادگی حرفی را نمی شـنود مگر این که پـس ذهنش به دستهای پنهان و پشت پُرده آنها فکر کند که اغلب هم با سوءظن همراهند و دیگران هم در آن سهیم ہے شوند

. دانشــگاه فارغالتحصيل شــده مى گويد: «قضا كردن شــايدراحتترين راهكار مواجهه بايك فُرد اشد و به همین دلیل هم بسیاری از افراد این راه راانتخاب میکنند و یک روز می بینند که برایشان به رفتاری عادی تبدیل شــده و متوجه نمی شوند که مدام دیگران رامورد قضــاوت قرار میدهند.اما برای خودم هم خیلی پیش آمده که افراد را مورد نضاوت بد یا خوب قرار دهم اما در این قضاوتها به غیرنگاه خودم، نگاه دیگران نیز بسیار دخیل بوده چرا که ممکن است این قضاوت بر مبنای امر پایدار ، درستی شکل نگرفته باشد و تنها به خاطر تأثیر حرفونظرديگران باشد.

ر ، ، ، رت. از طرفی ایسن قضاوتها بیشتر محصول عدم

شناختاز آن فرداستوبه همین دلیل هم بیشتر زمانی انجام می شود که از طرف

مقابل به شناخت كاملى دست نيافته باشيم.براى من اين مورد خيلى پيش

آمده که فــردی را در نگاه نخس

دیگری از او دست یافتــم. این

نضاوت همچنين خيلي از مواقع عاملى شده تا دوستى ها و روابط

بین افسراد دارای عمق نباشـد و به بیاعتمادی دچار شـود و

فاديا قضادتهاي سيطح

وعميقراندهند.»

از روی تیپ و قیافه یــا... اجازه

یجاد روابط اجتماعی گستردہ

وقتى فسرد دريسس ذهن خود

مورد قضاوت قــرار دادم و بعدها و در تعامــل با آن فرد به شـــناخت

کردهایم. یادر مورد یک انجمن یا موسسه که حتی خیریه هم وده این قضاوت باعث شده که بوده،ین تصوی باعث سنان ک کمکی به آنها نکنیم. خودم هم متوجه قضاوتم شدهام اما یک چیزهایی هم در بیــرون آن را تشدید میکند. مثلا آدمهای

، شــُهروند ۲۴سـاله دیگری که بــه تازگی از

باشهروندان و پرسشی درباره یک رفتار ناهنجار اجتماعی

همه درقضاوت عليه هم، همدستيم

درباره عقايد،افكار ورفتار ديگران قضاوت دارد و نها را دستهبندی می کند و سیاه و سفید مے دراین هراس هم به سر می برد که دیگران از رفتارها و گفته های او چه برداشتی خواهندداشت.

چیزی که افراد را هر چه بیشتر در خود محصور می کند و امکان ایجاد روابط اجتماعی و شهروندی را بدون نگرانی از آنها می گیسرد. اما گویافکر کردن بداری روی و یکی به در معرض قضاوتهای به این که هر کدام از ما هم در معرض قضاوتهای دیگران هستیم باعث نمی شود که هنگام قضاوت های نادر سنت و بی پایه کمی تامل کنیم. **یکی دیگر از شهروندان** در این باره معتقد است: ... ی ... رو به مرد کار دی ... ۱من فکر می کنم کسبی می تواند به معنای واقع کلمه در مورد آدمها قضاوت نکند و سبر بع همراه شنیدهها نشود که خودش قبلا قضاوت شده باشد و شنيدهمانشود كه حودتى قبلا هماوت شدمياندمو صليون اين مشار به تنش خوردمياشد همه در مقام حرف اين شعار راخيلى به زبان مي آوند ناماواقعي اين است که وقتي بار ديگر يسک اتفاقلي مي اقتد امي توانند سکوت پيشه کنندو نظري ندهند. اصولا ما آدمهانظر دادن را دوست داريم واين نفر دادن باعث می شود که بر حق یا علیه کسی قضاوت کنیم، او که ۲۶ سال دارد و شــاغل اسـت می گوید به نظرش هیچ مرزی نیا رین : ـتر قضاوت میکنند بلکه چیزی که

تعبين می کنداین است که حقدر بخواهیم در ست زندگی کنیم: ابسرای خود من تنها چیزی که باعث می شـود هربار که دارم گرفتار می شــوم در مرحله قضاوت بــه این فکر كنَّم كَه امام على (ع) تُفته فاصله دروغ تا واقعیت چهار انگشــت است. فاصله بين آن چيزې که ہے۔ بی شـــنوی با آنچہ کہ می بینی (بین گوش و چشم روی صورت واقعا چهار انگشت فاصله است) فاطر همين ترجيح مىدهم ، وانظم أيا أدمها براسياس أن چیزی که می بینم شکل بدهم تا

ىسئوليتش هم باخودم باشدنه باحرفهايي كهازاين طرفوآن . طرفشني ۔ این عاقلانه ترین انتخاب من

این عاقلانه ترین انتخاب من است و بعد هم این که اگر خطاهم بکنم دیگر عذاب وجدان ندارم که چسرا در مورد آدهما اینطور فکر کردم وحسی به من بگوید که من آدم مدین بینی ام. مرحله یقین با دیدن به دست می آید و بهتر است تا یقین نکردم حرف نزنم. قضـاوت در مورد آدمها مداماً کلی حس بد بُرای خُود آدم دارد و هم برای اطرافیان و آدمی که در موردش قضاوت

ر ص عــدهای به خیابــان میآینــدو بــدون این که از هدفشـــان آگاه باشیم برایشان نســخه می پیچیم. گروهی برای کســی دچار احســاس خوشی یا غم شوند و ما سے یہ نیتخوانی می کنیم یا سطح نفكرودرك وشعور آنهارادر ترازوقرار مىدهيم بين فودمان و دیگران مرز می کشیم و دیوار می چینا بااین شرایط چون مزر می سیم و یور می چیمیم. بااین شرایط چوبر سر نقش شهروندیمان، روابط اجتماعیمان و نهادهای مدنیمان که با حضور ما تشکیل می شوندمی آید؟ پاسخینداریم.

آموزههای فراوان اسلام در اهمیت علم، عالم و متعلمُوترغیبُزنُومردمسلُمان بەفراگیریعلمُ در هر زمان، خیلی سریع زمینه را برای پیدایش نهضتُ عظيم علمي مســلمانان فراهم ساخت. مسلمانان به اقتضاي تعاليم و تكاليف ديني و هم بەدلىل ضرورتھاى زندگــى اجتماعى، بەويژە در پی فتوحات و گسترده شدن قلمرو دنیای اسلام، به علت نیاز به رسیدن درک متقابل با صاحبنظـران وانديشـمندان ديگـر مذاه فراگیری دانش را جدی گرفته و به منزله هدفی والابراى خودتلقى كردند پويايى فرهنگ وتمدن اسارمی در قرون نخستین و میانه، ثمره تلاش و کوشش مجاهدانه اندیشمندان و نخبگانی است کهُ با علاقه ای وافر و مثال زدنی در کسب علم و دانش اسباب سربلندی ملل مسلمان را فراهم دانش هیبب سطرینتای میل مسلمان را در». ساختند علاقه فرهیختگان مسلمان به کس دانش و گسترش دانش پژوهان در دنیای اسلام، نیاز به کتاب و کتابخوانی را ناگزیر ساخته و نگاه

از درون

می مســجدزیدی در بغداد، کتابخانــه جامع اموی در دمشــق، کتابخانه مدرســه نظامیــه بغداد، مسلمانان را به کتاب و کتابخوانسی تغییر داد. مسلمانان به اهمیت کتاب و کتابت در انتقال علوم و نقش محوری آن در فرآیند تعلیم و تعلم پی بردند. با گسترش کمی و کیفی فعالیت های آموزشمی، کتاب به یکی از اجرای مهم فرآیند کتابخانههایمتعددمدارس علمیهمروو...نامبرد. اما یکی از خاص ترین کتابخانه ها در حوزه تمدن اسلامی، کتابخانه دار العلم شاپور بن اردشیر، وزیر آموزش تبديل شدونز دمسلمانان جايگاه رفيعي

بيدا كرد. علاقه دانشــمندان مسلمان به كتاب

. جاحظ، متفکر بــزرگ قرنُ ســومُ هجری بیان کردهاند که نسبت به کتاب و کسب دانش علاقه

وافری داشت. هر گاه کتابی به دست او می رسید آن را کاملا می خواند. جاحظ، تا سال های پایانی عمر نسبتا طولائی خود غرق مطالعه و تحقیق در

کتابهای گوناگون بودو سرانجام نیز عمر خودرا در این راه از دست داد و زیر آوار انبوهی از کتابها

جان سپرد.(ياقوت حموى، معجه|لادباء، ج١۶،

ں۔۔۔ با توجه به کمبودوسایل و ادوات موردنیاز برای

با توجيه کمیود سایل وادل مورشا برای ویشتری گرایی اروتا پیش از دستیایی مسلمان ارزشمند و سیل والایی نزد مسلمانان و ایرانیان داشت و بعین کتاب کار پر مشتقان مسخی بود باقوت صوی گرانی تشمالگیزی دارم باره یکی از اندیشمندان قرین ششم هجری دارم در می از ۲۰ مسلما و خوبی را در ارد دارم دی از ۲۰ مسلما و خوبی را در ارد دارم دی از ۲۰ مسلما و خوبی را در

باب تاریخ مصر به نــگارش در آورد، ولی به دلیل تنگنای مالی و کمبود امکانات نتوانســت آن را

تکنای مان و کمیرد انکلان تئونست آن را پاکنوس کند گویی در مصر کسی نبود که او را در پاکنوس کردن کناب باری کند به همین را وی نبار عطران فروخته شـــ (مجوالبلدان گولی کافذو وسایل موردنیاز نگارش، محدثان را انجور، می ساخت به منظر مر مله جویی از قارد: است اندازه کرده فاصوبی از

قلهريز استفاده كرده وفاصله ميان سطور رابه

ه، نزدیکتر کنند که به این نحوه نگارش مُقَرَّمط می گفتند. باهمه این اوصاف، مسلمانان در تألیف

ی و تدوینو خرید کتاب و تأسیس کتابخانه از هیچ کوششے دریغ نکردند؛ گزارش هایے از وجود کتابخانهها در شــهرهای مختلف دنیای اسلام

فرهنگی در تمدن اسلامی بوده که اسباب افتخار ومباهات تمدن اسلامی بر دیگر تمدن هار افراهم

سُــاختەاند. درحقیقت یکی از ویژگی های بارز واساســـی فرهنگ و تمدن اسلامی در مقایسه با

ديگر تمدنها،علاقهواشتياق فراوان مسلمانان به

» جمعاً ورى كتاب وايجاد كتابخانه هاى متعددبوده است. هسته اوليه كتابخانه كه در تمدن اسلامى و

متون تاريخي با عناويني همچون بيتالحكمة، خزانةالحكمة، بيتالكتب، خزانةالكتب، دارالعلم

والمكتبة ياد شـده، با يبدايش مسـاجد در هم

ر منه می است. به معنی می اور می او مساجد در فرهنگ اسلامی، اولین کتابخانه ها

در مساجد برپا شــد که عمدتا شامل قرآن و بعد از آن کتاب های مذهبی بود همچنین حاکمان

و ُخلفا، اشراف و شـخصیتهای برجسته نیز به فراخور حال خود اقدام به ایجـاد کتابخانههای

شــخصى در خانــه يا كاخ خــودمى كردنــد.از

مهم ترین این کتابخانه هاوشاید مؤثر ترین آنان در تولید علم و دانش در دنیای اسلام، بیت الحکمه

ر. نیعباس بود. بیتالحکمه از مهم ترین مراکزی ود که پژوهشگران و اندیشمندان بر جسته فارغ

از گرایش های مذهب ی، برای بحث و گفت و گو

. شاهدخوبیبراینمدعاست. کتابخانهها درحقیقت از مهمترین موس

ص ٧٥)

بر بعه آن بــه اندازهای بوده که در شــرححال

گزارشی از جایگاه کتاب و کتابخانه در تمدن اسلامی

مسلمانان پیشگام در کتاب خوانی

صادق میرزایی بروهشگر

اســـت که در بغداد تأسيس ، شــد. از ویژ گی های ، ر بی ت بدان بزر گ مهم این کتابُخانه، این بود که دانش وبرجسته یک نسخه از نوشتههای خود را به این کتابخانه اهمدا می کردند و پذیرش کتاب انشمندان توسط كتابخانه،نشان دهنده منزلت دانشمندن بوسط صبحانه، سن مستعمر ـــ علمی و جایگاه رفیع آن دانشـــمندان بوده است، زیرااین کتابخانه، کتاب هر مؤلفی رانمی پذیرفت. از دیگر ویژگی های ایسن کتابخانه و دارالعلم این بود که امکانات موردنیاز بسرای اقامت عالمان و طالبان علم، وسایل پذیرایی و مواد موردنیاز برای استنساخرا در اختیار مراجعه کنندگان قرار میدادهاست.

. در رابطه با متصدیان و کسانی که عهدهدار امور -ر ربىمە بىسىسىيەن مىسىى دەغھدەدار مەر كتابخانەھاى بزرگ بودەانىـد نىز منابع تارىخى مطالبىرابيان كردەاند.غالبامۇسسان كتابخانەھا بی به نام خازن(کتابدار)را به عنوان مت امور کتابخانه منصوب کرده و شخص دیگری را بار عب می بیش می بارد و عملی پیش رو را با سمت مشــرف (ناظر بر کارهای خازن) تعیین می کردند. وظیف خازن، صیانــت و نگهداری می کردند وطیف خان: صیاست و دیفتاری کتابها، مرت کردن آنها، امانت تدادن کتاب بـه متقاضیان مطابق با شـروط واقف و توزیع ورون دوات و سـایر امکانات موجود در کتابخانه، میان متقاضیان استفاده از کتابخانه بود. از نکات جالب توجه درباره کتابدار، شـخصیت و جایگاه . علمی آنها است؛ اغلب خازنان کتابخانهها، خود از شخصیتهای برجسته علمی و ادبی بوده و ر به همین دلیل کتابهای علمی و ارزشمند را از کتابهای غیرمهم به راحتی تشخیص می دادند. برای نمونه، شـخصیت برجســـتهای همچون ابري ابن مسكويه، مورخ و فيلسوف مشهور، خازن كتابخانه ابن عميد، وزير دانشمند ركن الدوله بود،وظیفه مشــرف نیز نظارت بر کارهای خازن بود، در برخی از کتابخانهها، مشــرف در ســـمت ار معاون خازن مشغول به خدمت بوده و در مرتبه پایین تری نسبت بــه او قرار داشت. در برخی از کتابخانه ها نظیر دارالعلم، شــاپور بن اردشیر ر می با در می کرده که وظیف او حمل کتاب کنیزی کار می کرده که وظیف او حمل کتاب درخواستی برای ناسـخان و بازگرداندن آنها به کتابخانه بود. همچنین افرادی با ســمت ناسخ، مجلد، دربان، فــراش و خــادم در کتابخانههای

میدیدرون حرص و حدید بزرگ ومعتر کارم کردند. پیدایست این حج معظیم از کتابخانهها و تشــکیلات اداری گســترده این مراکز مهم با مراجعه کنندگان بی شمار، همه نشان دهنده با مراجعه کنندگان بی شمار، همه نشان دهنده بویایی و ســرزندگی فرهنگ و تمدن اسلامی است که اسباب پیشرفت مسلمانان را فراهم ساخت و تا زمانی که مسلمانان از کسب دانش و مجاورت کتابخانه ها و انس با کتاب فاصله نگرفت بودند، قدرت بلامنازع دنیای آباد آن ُروز بودنَــد؛ اما با دُور شــدن از علَّم و دانش و با فاصله گرفتــن از کتابخانه ها و دیگر مراکز علمی– فرهنگی اســـباب خمودگی و س ستمی حرومانی استیاب معودانی و سستی مات های مسلمان هویدا شد و با یورش مغول و تاتار و آغــاز جنگـهای صلیبی و مورد هجوم قـــرار گرفتن مدارس و کتابخانهها و ســوختن چندینهزار جلــد کتاب یکــی از بزرگترین مصيبت هاي تاريخ اسلام رقم خور د.